18e JAARGANG | No. 52 | 23 SEPT. '38

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeni; Ds F. A. den Boeft, Rotterdam; Ds E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer—de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Ds D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis—Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Ds J. van Herksen, Ermelo; Ds B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds H. Mulder, Deventer; Ds A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Ds R. Schippers, Wanswerd; Ds J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Ds N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Ds C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds M. Vreugdenhil, Meliskerke; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJsel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers: OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes. Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: ƒ2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling. Voor 't Buitenland ƒ7.50 en voor Ned.-Indië ƒ6.— per jaar. Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers ƒ0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Over het onkerkelijkheidsprobleem, III. — Uit de Schrift: Geen catalogus van gezichten! (2 Cor. 12: 6b). — Kerkelijk leven: De oude en de nieuwe „diatheke", II. Boekverkooping. Opleiding predikant voor Argentinië. De groote Catechismus van Zacharias Ursinus, III. — Even parkeeren: De geschiedenis van een toga. — Literatuur en kunst: Schippers op den Rijn. — Geestelijke adviezen: Kleingeloof. — Uit het pol. en soc. leven: Waarom „inschakeling" zoo moeilijk is. — Uit de historie: Prof. Dr H. H. Kuijper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen, II. — Persschouw. — Correspondentie. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Over het onkerkelijkheidsprobleem.

III.

Oorzaken en ontstaan van het probleem.

De vraag rijst, waarom de onkerkelijkheid de ontkerstening op haar weg niet „geschaduwd" heeft; waarom ze haar niet op den voet heeft gevolgd.

Het is moeilijk op die vraag een afdoend antwoord te geven; wel laat zich het een en ander vaststellen, dat in een bepaalde richting wijst.

Het historisch materialisme van de oude modernen heeft, wonder boven wonder, den grooten exodus uit de kerken *niet* veroorzaakt. Dit modernisme maakte zich breed in ons kerkelijk Jeruzalem in de vorige eeuw, waar het door het liberalisme was voorafgegaan, doch het duurde nog tot omstreeks de „eeuw-wende" dat de onkerkelijkheid als een nieuw verschijnsel aan den kerkelijken hemel werd waargenomen. En juist toen was het historisch materialisme wetenschappelijk al weer prijsgegeven! Het zou dwaasheid zijn alle verband tusschen beide te loochenen, maar de verbinding tusschen het „oude" modernisme en de „nieuwe" onkerkelijkheid had een „transformator" noodig, wilde ze effect sorteeren. Die ontbrak haar in de dagen van Kuenen en Scholten en daarom kon de onkerkelijkheid toen — ondanks den treurigen toestand van kerk en „kerkvolk" — niet doorzetten.

Die „transformator" was de opkomende sociaaldemocratie, die, naar gelang haar vat op de arbeidersmassa toenam, breede volkslagen van de kerk trachtte te vervreemden. Van meet af hebben de leiders der sociaal-democratie er bewust naar gestreefd, den band met de kerk losser te maken. In figuren als Troelstra, Van Kol e.a., die de partij in 1894 in het leven riepen, verkreeg deze, bewust anti-kerkelijke, geest z'n belichaming. De invloed, die van hen is uitgegaan, zij het vaak indirect, tot de ontkerstening van ons volk, kan niet gemakkelijk worden onderschat. De gematigder geest, die met de aanvaarding van het Leidsche Program in 1912 ging domineeren, veranderde in wezen aan de kerkelijke visie van den Marxistischen arbeider niets. De sociaal-democratie heeft noch in haar rechter-, noch in haar linkervleugel ooit de positie van de kerk juist weten te taxeeren. Innerlijk werd de band, die de massa aan de kerk bond al losser, zoodat ten slotte ook voor de laatste stap geen halt werd bevolen: de verklaring niet langer tot een godsdienstige gezindte te willen behooren. We willen in dit verband wijzen op de uitnemende artikelen indertijd door Ir ter Brugge over de ontkerstening in dit blad gepubliceerd, al heeft deze z'n onderwerp beperkt tot de Nederlandsche arbeidersmassa. Voorts is de invloed van de openbare, godsdienstlooze, school op de onkerkelijkheid zeer groot geweest.

Het spreekt wel vanzelf dat de kerk als instituut niet in alles vrij uit gaat. Ze had zich meer met de sociale nooden moeten inlaten en ze had dat éérder kunnen doen, dan ze héèft gedaan, doch niemand meene, dat *dit* juist de onkerkelijkheid de groote stimulans heeft gegeven. Indertijd toonde het Handelsblad zich hoogst verwonderd over een Engelsche uitspraak, dat de kerk in de eerste plaats weer preeken zou het *volle* Evangelie en niet van alles zou „doen", maar in de historie is deze uitspraak volkomen gerechtvaardigd, aldus Dr Sietsma in het Geref. Theol. Tijdschr. van Febr. 1938: „voor zoover de kerk als instituut aan den grooten afval schuld heeft, ligt die schuld niet in de eerste plaats in de verwaarloozing van eenige sociale roeping, maar in de verwaarloozing van haar kerkelijke roeping, n.l. werkelijk kerk te zijn". Toen het modernisme en het meer of minder zuiver Marxisme, belichaamd in de S. D. A. P. en de Communistische Partij, den akker bereid hadden, is het zaad der onkerkelijkheid allerwege ontkiemd. En... de kerk zèlf heeft mede voor een voorspoedigen groei van het nieuwe gewas gezorgd: de kerkelijke belasting in de Ned. Herv. Kerk werkte als de klap op de vuurpijl!

De groote exodus dateert van den dag der invoering der kerkelijke belasting. Zij, wie de kerk geen offer waard was, zijn toen heengegaan, en die uittocht is nog niet uitgewerkt. Wanneer men deze onverkwikkelijke belastinggeschiedenis op de keper beschouwt, heeft ze niet alleen een schaduwkant, maar wel degelijk ook een lichtzijde. Onbewust immers doet hier de *kerkvoogdij* in de Ned. Herv. Kerk, wat des *kerkeraads* is, het zuiver houden van de kerk.... Doode ranken aan den wijnstok van het kerkinstituut worden zoodoende afgesneden, tenminste een gedéélte van het sprokkelhout wordt opgeruimd. Kwantiteitsverlies is hier kwaliteitswinst. Hoe grooter déze uittocht uit de Ned. Herv. Kerk wordt, des te zuiverder zal ze zich als Kerk openbaren. In een lezenswaard artikel van Ds J. P. van Bruggen te Amsterdam in het Weekblad der Ned. Herv. Kerk van Febr. '38, zegt deze hierover treffende dingen, al ziet hij o.i. de situatie in de dorpen in een te gunstig licht. Wanneer hij zegt, dat de kerkelijke zede er nog heerscht (op de dorpen. J. W. A.) „met ongeschreven wetten en er moed noodig is, om op het platteland met de kerk te breken", plaatsen we een vraagteeken. De ontkerstening van ons volk is waarlijk geen grootestads-probleem alleen! Doch dat het groote-stadsprobleem de los-van-de-kerk-beweging zeer heeft bevorderd, springt ieder in het oog. "De stroom dorpelingen, die voortdurend de stadskerken blijft vullen, voorziet deze van nieuwe levenssappen. Het dorpskarakter, dat voor plm. dertig jaar de stadsgemeente nog kermerkte is nu geheel verdwenen." In het begin van de 20e eeuw was het in de stad nog zoo, dat de wijkbewoners hun predikant en de families elkaar kenden, toezicht op elkaar houdend. Volgens Ds van Bruggen schuilt het eigenlijke gevaar voor de kerk juist in die breede schare, die nog in de kerkelijke boeken en op de kerkelijke kaarten voorkomt, terwijl ze in feite totaal los is van de kerk. Juist de velen, die hun lidmaatschap nog niet hebben opgezegd, maar nimmer een voet over den kerkdrempel zetten, zouden het kerkelijk apparaat belemmeren te werken. Voor wat Amsterdam betreft, becijfert Ds van Bruggen, dat van de 160.000 Hervormden 's Zondags 10.000 menschen ter kerk komen, terwijl er globaal geschat ongeveer 30.000 min- of meer meelevenden zullen zijn. In de kringen dezer onverschilligen heeft de onkerkelijkheid haar tienduizenden verslagen.

In Duitschland is de „Kirchen-Austritts-Bewegung" voorwerp van indringende studie geweest. Ook daar dateert de beweging van plm. 1900, al zijn op zich zelf staande uittredingen altijd voorgekomen. Nu heeft men daar opgemerkt, dat het verschijnsel zich in een viertal „golvingen" heeft herhaald. („Hochfluten", voorafgegaan door een korte „Vorflutwelle"). De eerste golf was van weinig beteekenis, doch de tweede, die van 1913—1914, veroorzaakt door samenwerking van vrijdenkersorganisaties en sociaal-democratie, was van verder grijpenden invloed. Ze richtte zich tegen de kerk als hét bolwerk van den monarchalen en burgerlijken staat, benutte de socialistische terreur in bureaux en fabrieken en zocht haar kracht in de wildste agitatie tegen religie en kerk. De oorlog veroorzaakte echter een plotseling wegebben van deze golf; er vond een sterke ontwaking en verlevendiging van het nationaal en religieus besef plaats. De derde „golf" zette in met den ongelukkigen afloop van den wereldoorlog (1919: 224.000 en 1920: 305.000 uittredingen!). Daarna begon de laatste „Welle" aan te rollen in de jaren van den grooten nood, doch ook zij heeft de fundamenten der kerk niet kunnen vernietigen. Over de kerkelijke statistiek van het Derde Rijk zijn nog geen gegevens voorhanden. Ook hier bleek, dat de socialistisch-materialistische wereldbeschouwing de moeder der beweging is, al zijn er overigens niet vele parallellen te trekken met het oog op de Nederlandsche onkerkelijkheid.

Ten slotte doet zich in Noord-Nederland nog een eigenaardig verschijnsel voor, dat van grooten invloed is op de onkerkelijkheid in die gewesten, n.l. een eigenaardig positiekiezen tegenover de Sacramenten der Kerk, Doop en Avondmaal. De openbare geloofsbelijdenis wordt in het Noorden minder gemakkelijk afgelegd, dan in andere deelen van het land. Sterk wordt gevoeld, dat dit belijdenis doen toegang vragen tot het Heilig Avondmaal is. Vorige generaties — thans wordt het beter — kwamen vaak maar voor een deel tot de belijdenis en dus tot het Avondmaal, met het gevolg, dat de kinderen dezer doopleden — hoewel kerkelijk meelevend — niet werden gedoopt. In Noord-Nederland is een aanzienlijk percentage der onkerkelijken niet ontkerstend, zooals in de groote steden. Deze groepen worden wel kerkelijk bearbeid, doch de volksaard laat niet toe, dat een beslissing over Doop en Belijdenis al te sterk wordt geforceerd. De toestand in het Noorden is dus niet zóó ongunstig als ze, bij oppervlakkig kennisnemen van het percentage onkerkelijken, wel lijkt. Ondanks dat is de toestand ernstig genoeg.

Mag de kerk zich nu troosten met de bovenvermelde „Ersatz": „het is zoo erg niet: kwantiteitsverlies is kwaliteitswinst?" Mag ze er zich afmaken met de bewering, dat van den boom der kerk alléén de wormstekige vruchten afvallen, maar dat de goede gestaág aan-rijpen? Volstrekt niet. De onkerkelijkheid is het brandendst probleem van kerkregeering en zielszorg in dezen ontwrichten tijd. En aan de juiste therapie van deze ziekte dient een juiste diagnose vooraf te gaan. Het ware te wenschen, dat óók in Nederland de onkerkelijkheidsproblematiek grondig werd bekeken.

Gr. J. W. AGTERKAMP.

UIT DE SCHRIFT

Geen catalogus van gezichten!

Maar ik houd (daarvan) af, opdat niemand van mij denke hetgeen hij ziet, dat ik ben, of dat hij uit mij hoort.

2 Cor. 12:6 b.

Corinthe was de gemeente van geestdrijverij. Dat wil zeggen: men hechtte hier overdreven waarde aan de charismata, de bizondere geestelijke gaven, gelijk de kerk die in den eersten tijd na Pinksteren ontving. Er was een belangrijke groep, die alleen

maar vroeg naar bizondere gezichten en openbaringen. En op den duur is men in Corinthe zoover gekomen, dat men iemand slechts taxeert hiernaar, in hoever hij is een pneumatisch mensch. Het aanzien in de gemeente stijgt, naarmate men meer vreemde talen spreekt, en van buitengewone ervaringen gewagen kan.

Uit deze eigenaardige Corinthische mystiek zijn te verklaren alle zonden, waartegen Paulus in Corinthe te vechten had, en alle moeite, die hij daar geleden heeft. Want natuurlijk, als men van de charismata het een en het al maakt, en daarin den eigenlijken rijkdom van Pinksteren ziet, dan taxeert men ook iemand als Paulus niet naar het ambt, dat hij van Christus ontvangen had, maar naar de gezichten, die hij had gezien, en naar de talen, die hij sprak. Dan vraagt men niet naar zijn lastbrief, omdat men feitelijk alleen interesse heeft voor zijn particuliere talenten. En omdat men van bizondere dingen bij Paulus vrijwel niets bespeurde, was hij in Corinthe niet de gevierde man; en zag hij zich genoodzaakt, telkens weer zijn apostolisch gezag te verdedigen.

Een tweede uitwas van deze ligging was, dat men ging leven bij ervaringen en niet bij het Woord; men kwam in de kerk niet voor de prediking meer, want de diensten ontaardden al meer in een demonstratie van aparte gaven; men sprak liefst niet in voor allen verstaanbare taal, maar in vreemde talen, die niemand verstond; men weidde zichzelf, en stichtte niet de gemeente. Men had weinig aandacht voor het werk van Christus, in het verleden verricht; men begeerde openbaringen en verloor zich dus in apocalyptische droomerijen. Men fantaseerde maar raak over de dingen boven; en de dingen hier beneden, nu ja, die kwamen er minder op aan. Want de aarde verliest haar waarde voor wie in verrukking van zinnen den hemel mocht aanschouwen. Men had het zoo druk over den Geest, dat het kwam tot spiritualistische verachting van het vleesch. Hieruit is te verklaren heel dat complex van zonden, waartegen Paulus den strijd aanbindt: de gevallen van ergerlijke ontucht; de wanordelijkheden bij de kerkdiensten; de uitspattingen tijdens de viering van het Avondmaal; de loochening van de opstanding der dooden, en wat dies meer zij.

Wederom was een derde gevolg van deze mentaliteit, dat het kwam tot twisten en partijschappen. Want de Geest verleent vele gaven; maar de mensch heeft er moeite mee, om die charismata gelijkelijk te waardeeren en in onderlingen samenhang te genieten; de één voelt hiervoor het meest; een ander kan slechts dát behagen; en nummer drie geeft de voorkeur aan nog weer een andere gave. Dan hokt men bijeen in kringetjes van gelijkgezinden; in groepen van denzelfden smaak en aanleg en richting; en dan schaart men zich achter een voorman, die in bizondere mate het charisma heeft, dat men verabsoluteert. Zoo heeft men dan ook in Corinthe een partij van Petrus; een groep van Apollos; een kring, die zich noemt „van Christus"; en daarnaast heeft men dan nog de fractie van Paulus. En genoemde partijen leven permanent op voet van oorlog.

Nu is op het oogenblik, dat Paulus dezen tweeden brief schrijft, de toestand wel aanmerkelijk verbeterd; echter vormt de invasie van pseudo-apostelen een nieuwe bedreiging. En deze menschen, die terecht begrijpen, dat Paulus hun gevaarlijkste tegenstander is, probeeren op alle manier zijn autoriteit te breken. Blijkbaar hebben ze daarbij een staat van dienst overgelegd, waaruit blijken kon, dat ze heel wat voor de kerk van Christus hadden gedaan; en, speculeerend op de Corinthische zucht naar mystiek, hebben ze een schoon verhaal gedaan van de bizondere openbaringen, die hun te beurt waren gevallen, en van de extra-ordinaire gaven, die de Geest zeer particulier aan hen had verleend. De bedoeling, die daarbij voorzat, is aanstonds doorzichtig: laat Paulus, als hij tenminste kan, daar nu eens iets tegenover stellen. Hij moet nu ook maar eens verhalen, wat hij heeft gepresteerd en opsommen, welke openbaringen hij ontving. Paulus wordt dus door zijn tegenstanders gesommeerd tot deelname aan een vergelijkend examen.

Paulus spreekt zijn tegenzin tegen dit vergelijkend examen onomwonden uit; maar terwille van de gemeente, die hij van die leugen-apostelen moet bevrijden, geeft hij toch toe; althans wat het eerste deel van het onderzoek betreft. Zoo zien we het gebeuren, dat hij een breeden catalogus geeft van alles, wat hij in den dienst van Jezus Christus heeft gedaan en geleden. Als het op prestaties aankomt, wie heeft er dan gewerkt en wie is er dan mishandeld als hij? Wie heeft dan eerder recht op den naam „apostel" dan hij? Zijn afgebeulde lichaam en zijn vele litteekenen bewijzen zijn apostolaat.

Maar nu komt hij toe aan het tweede deel; en hij verheelt het zich niet, dat dit bij de examinatoren het zwaarste weegt. Per slot van rekening kan het de kerk van Corinthe minder schelen, wat hij, actief, in het ambt, heeft gedaan en verdragen. Veel meer belang stellen ze in een gedétailleerd overzicht van wat hij als pneumatisch mensch, passief, ontvangen heeft. Dit tweede deel zal dus den doorslag geven; en het zal

KERKELIJK LEVEN

De oude en de nieuwe „diatheke". (II.)

We spraken verleden week over het woord „diatheke". Die Grieksche term is in de Statenvertaling op Hebreeën 8 wel weergegeven door „verbond", maar reeds ettelijke theologen hebben in den loop der jaren de vertaling door „verbond" prijsgegeven. Zij leggen er den nadruk op, dat „diatheke" meer een eenzijdige beschikking is; met name in de veelvuldige beteekenis van „testament" komt dat uit. Al kent de antieke wereld ook bij testamenten variatie in de wijze, waarop ze tot stand kunnen komen, niettemin is de regel, dat een testament een éénzijdige beschikking is. De erflater wikt en beschikt; de erfgenamen hebben maar af te wachten.

De historische ontwikkelingsgang van de begrippen „diatheke" (Hebr. 8), en van „berith" (Jer. 31) blijve ook hier rusten. We werpen slechts de vraag op: wat beteekent „diatheke" in Hebr. 8? En welke consequenties brengt het mee, indien wij „diatheke" anders opvatten dan Dr J. Thijs in „De Heraut" reeds bleek te doen?

***

Wat de eerste vraag betreft, we noemden reeds Prof. Grosheide's populaire verklaring. Slaan we zijn wetenschappelijken kommentaar op, dan blijkt de verleden week verkregen uitkomst dezelfde. „Diatheke", aldus de hoogleeraar, „is een eenzijdige verordening, bepaald een testament. Dat dit ook de zin is, waarin Hebr. het woord gebruikt, blijkt duidelijk uit 9:15—17". (208/9). Wat het hebreeuwsche woord „berith" betreft, welk woord in Jer. 31 gebruikt is, en in Hebr. 8 door „diatheke" wordt weergegeven, merkt Prof. Grosheide op, dat in „berith" „meer de beteekenis van verbond, het tweezijdige ligt" (209). Door het hebreeuwsche „berith" met het Grieksche „diatheke" „te vertalen, is ongetwijfeld het begrip een weinig verschoven, het eenzijdige, de gedachte testament komt op den voorgrond, waarbij echter weer niet vergeten mag, dat het antieke testament min of meer het karakter kon dragen van een verbond tusschen erflater en erfgenaam (adoptatie, etc.). Onze brief (aan de Hebreeën n.l., K. S.) heeft van deze kleine verschuiving gebruik gemaakt" (209). „Over het algemeen is wel het oordeel, dat 'berith' meer het tweezijdige, 'diatheke' meer het eenzijdige uitdrukt, 'berith' onderstelt, dat God met het volk in betrekking treedt als met een soort partij, 'diatheke' is meer eenzijdige Goddelijke beschikking" (209, noot). „In 'diatheke' ligt in elk geval veel meer dan in 'berith' het eenzijdige; het tweezijdige is 'suntheke'" (210, noot).

Tot zooverre de opmerkingen, die Prof. Grosheide ten beste geeft in betrekking tot het doorloopende gebruik van „diatheke" in den brief aan de Hebreeën.

Slaan we vervolgens op, wat deze exegeet zegt van „diatheke", gelijk het bepaaldelijk in het achtste hoofdstuk van dezen brief voorkomt, dan vinden we bevestigd, wat reeds werd opgemerkt. Teneinde de heerlijkheid van Christus' priesterambt te demonstreeren, wil de schrijver van den Hebreeënbrief in 8:6 „wijzen op de meerdere heerlijkheid van de 'diatheke', waarvan Hij middelaar geworden is" (226).

Met nadruk werpt Prof. Grosheide de vraag op, of men, althans in Hebr. 8:6, niet gedwongen is, „diatheke" te nemen in den zin van „verbond tusschen twee"; een mogelijkheid, die men dáárom zou kunnen overwegen, omdat er hier sprake is van een „middelaar"; er zijn bij een testament immers geen twee partijen? Op deze opgeworpen vraag geeft Prof. Grosheide echter ten antwoord, dat „de beteekenis testament, althans eenzijdige beschikking, niet mag worden prijsgegeven" (227); dat er van een middelaar der 'diatheke' sprake is, neemt van dat eenzijdige der beschikking z.i. niets weg, want de middelaar is dan „de man, die de uitvoering van het testament waarborgt" (227). Het is, ook in 8:7, „niet noodig", „diatheke" „te nemen als tweezijdige verbintenis" (229).

***

We mogen intusschen ook hier geen oogenblik vergeten, dat er tusschen wetenschappelijk-dogmatisch spraakgebruik en den eigen bijbelschen spreektrant een scherp onderscheid (geen antithese natuurlijk) altijd bestaan blijft. Zooals in de leer der sacramenten — wat elk catechisant van gevorderden leeftijd weet — steeds verschil gemaakt wordt tusschen het scherpe dogmatische begrip ter eener, en de sacramenteele „spreekwijze" ter anderer zijde, zoo is het ook hier. Het water in den doop heet kortweg de afwassching der zonden. De doop wordt zonder meer bad der wedergeboorte genoemd. Het brood heet kort en krachtig Christus' lichaam, de wijn wordt genoemd zijn bloed, de beker het nieuwe testament in Christus' bloed (Zondag 29 Catech.). Deze laatste uitdrukking is ontleend aan 1 Cor. 11:25; de kelk heet daar zelf de nieuwe 'diatheke'.

We noemen maar niet meer; men zal, met deze voorbeelden voor oogen, zeer wel kunnen verstaan, dat een verbondsbedeeling of een verbondsbeschikking, de nadere bepaaldheid eener verbondsphase dus, of ook de oorzaak van een en ander, in den bijbel zeer wel kortweg „verbond" heeten kan, zonder dat men, als 'top de begripsmatige uitwerking daarvan aankomt, ook maar een oogenblik uit het oog verliezen mag, dat in de levende taal der Schrift „verbond" in die bepaalde gevallen eigenlijk niets anders dan verbondsbeschikking, of een onder invloed daarvan in bepaalde richting gequalificeerde verbondsphase beteekenen wil.

Het behoeft ons dan ook volstrekt niet op te houden, dat „diatheke" in Hebr. 8 veel directer dan het in Jer. 31 voorkomende woord „berith" op de gedachte der eenzijdige beschikking den nadruk legt. Immers, óók in Jeremia 31 is o.i. „berith" een korte aanduiding van de verbondsbeschikking, die eerst aan de Sinaïtische, en vervolgens aan de latere verbondsphase van den uitslag afhangen, of hij in de kerk van Corinthe de man zal zijn, dan wel die anderen, die pseudo-apostelen.

Eigenaardig: Paulus, die bij het eerste deel zijn best deed, en een nauwkeurig verslag gaf van werk en lijden, Paulus gaat dit tweede deel verknoeien; en hij doet dat expres. Want hij kán veel verhalen; hij is opgetrokken geweest in den derden hemel, en in het paradijs; en hij heeft onuitsprekelijke dingen gehoord; ook in het stuk van „gezichten en openbaringen des Heeren" komt niet één van die anderen aan hem toe. Maar hij weidt daarover niet uit; hij geeft enkele vage aanduidingen, die de menschen van Corinthe zeker niet bevredigen; hij noemt gebeurtenissen van 14 jaar vroeger, die dus voor het heden niets bewijzen van zijn grootheid als pneumatisch mensch. O ja, hij kan wel veel verhalen, en ook wel dingen noemen uit den allerlaatsten tijd; maar hij weigert dat. Denkt hij er dan niet aan, hoeveel er nu op het spel staat; dat het er nu om gaat, of de gemeente hèm zal volgen, of die anderen? Maar juist dàt is het motief van zijn weigering. Als hij door een catalogus van gezichten de gemeente achter zich moet krijgen, dán doet hij geen moeite meer; dan mag ze wel zich scharen om die anderen; want dan is tóch álles verloren. Wat heeft hij eraan, dat men hem den eerepalm reikt? De reden, waarom hij dien ontvangt, is dan toch verkeerd; en de gemeente is dan even ziek gebleven; en juist in haar zonde gestijfd.

Paulus zag heel scherp, wat blijkbaar zijn tegenstanders niet begrepen, dat de beide vakken, waarin zou worden geëxamineerd, elkaar uitsloten. Goed, ook tegen het eerste deel had hij wel eenig bezwaar; maar hij kon op dat punt tenslotte toegeven; want daar ging het over ambts-dienst, en over zijn lijden, zijn litteekenen, over de manifestatie van zijn prediking in zijn vleesch. En de uitslag van dit onderzoek zal dus altijd dienstbaar kunnen zijn aan de erkenning van het ambt, en den voortgang van het Woord, en den opbouw van de kerk; en dus zal, als hij hieraan meedoet, dat kunnen helpen, om de gemeente, die juist op deze drie punten laboreerde, te genezen. Maar daarom is het hem onmogelijk, zich aan het tweede deel te onderwerpen. Stel, dat hij het doet; dan zal men hem, of die anderen, erkennen, doch dan als pneumatisch mensch, en niet als ambtsdrager; geeft Paulus dus op dit punt toe, dan werkt hij mee aan de ambtsverachting en aan het bederf der gemeente dientengevolge. Dan zullen de menschen waarschijnlijk zeggen: die Paulus is nog eens een bizonder man. O ja, hij heeft zijn figuur niet mee; die man is verschrikkelijk geschonden door de litteekenen, van de wonden, die hij opliep bij zijn werk; maar daar moet ge maar niet naar kijken; want hij is opgetrokken geweest in den derden hemel, en zooiets ondervindt hij bijna dagelijks. Ja, mooi preeken kan hij ook al niet; zijn stijl is moeilijk en zijn gedachtengang zwaar; maar ge moet hem eens hooren vertellen van zijn openbaringen. Vergeet dan maar de litteekenen van zijn ambt; en slik dan maar die moeilijke preeken, die bediening van het Woord; het eigenlijke zijn z'n gezichten. Paulus begreep, dat hij, als hij sprak van openbaringen, niet alleen het ambt, maar ook het Woord zijn plaats in Corinthe zou helpen rooven. Men zou van hem denken boven wat men van hem zag (zijn ambtelijke striemen), of wat men van hem hoorde (het Woord), en al kreeg hij op die manier de menschen ook mee, hij zou ze niet verzamelen rondom Christus, maar om zichzelf; hij zou dan zijn partij groot maken, en wedijveren met die anderen om den grootsten aanhang; zijn spreken over gezichten zou dus de gemeente nog meer helpen verscheuren.

En dus heeft Paulus, al was de baan voor hem vrij, om in Corinthe de gevierde man te worden, die verzoeking weerstaan. Hij wilde „zakken" voor het tweede deel; want hij begeerde erkenning van het ambt; en heerschappij van het Woord; en eenheid der kerk. Hij gaf zichzelf, opdat de gemeente maar genezing zou vinden. De aureool, die men in Corinthe reserveerde voor den grootsten pneumaticus, wees hij af; en den wierook, dien men daar brandde voor bizondere menschen, heeft hij niet begeerd. Want hij wist, dat ambt en kerk en Woord het eigenlijke zijn van Pinksteren; dat die drie de constante charismata zijn voor allen; en dat alleen, waar die drie bewaard blijven, het in orde kan komen met de gaven, die de Geest, individueel en incidenteel, verleent naar Zijn wil.

A. B. H.